

**DOLNOŚLĄSKI ZWIĄZEK
PIŁKI NOŻNEJ**

SYSTEM SZKOLENIA SĘDZIEGO PIŁKARSKIEGO

**od kandydata do
sędziego szczebla centralnego**

**na podstawie doświadczeń Kolegium Sędziów
Legnica i Dolnośląskiego Kolegium Sędziów
2019 - 2025**

SPIS TREŚCI

WPROWADZENIE	str. 3	ZADANIE VI	
ZADANIE I		• Samoocena	str. 19
• Nabór i kursy dla kandydatów	str. 4.	ZADANIE VII	
• Narzędzia rekrutacyjne	str. 5.	• Obserwacje stadionowe	str. 21
• Program kursu	str. 6	ZADANIE VIII	
ZADANIE II		• Szybka ścieżka awansu	str. 22
• Wdrożenie	str. 7	ZADANIE IX	
ZADANIE III		• Program „Debiuty”	str. 23
• Treningi teoretyczne	str. 9.	ZADANIE X	
• Rozwiązania	str. 10.	• Program „Techniczny na 4 lidze”	str. 24
ZADANIE IV		ZADANIE XI	
• System mentorski	str. 12	• Regionalny zimowy „CORE”	str. 25
• Projekt Mental Boot Camp	str. 14	ZADANIE XII	
ZADANIE V		• Interwencja / wsparcie	str. 26
• Ramowy Program Szkoleń	str. 15	PODSUMOWANIE	str. 27
• Zmiana podejścia	str. 16		
• Analiza klipów	str. 17		

WPROWADZENIE

Niniejsze opracowanie to efekt kilkuletnich doświadczeń osób zarządzających organizacją sędziowską, najpierw w Kolegium Sędziów Legnica, a od 2022 roku także Dolnośląskim Kolegium Sędziów. To kwintesencja licznych działań podbudowanych ogromnym zaangażowaniem obserwatorów, mentorów, ale i samych sędziów. To owoc wymiany doświadczeń, rozmów o piłce, analizy i obserwacji działań Kolegium Sędziów PZPN, a także korzystania z doświadczeń innych dyscyplin sportu, które również mogą być wartościowym źródłem inspiracji.

Decyzja o opublikowaniu „dolnośląskiego know how” wynika z poczucia satysfakcji, z osiągniętych w ostatnim czasie rezultatów pracy szkoleniowej. Należy jednak mieć na uwadze, że rozwiązania przynoszące efekty w jednym województwie mogą nie spotkać się z pozytywnym odbiorem w innych częściach Polski. Kluczowym aspektem są zasoby, którymi dysponuje wojewódzkie kolegium sędziów, poczynając od środowiska w jakim funkcjonuje, czyli poziomu współpracy z władzami wojewódzkiego związku piłki nożnej, przez zasoby kadrowe, którymi Kolegium dysponuje, aż po bogactwo najistotniejsze: pasję, determinację, warsztat i zaangażowanie osób podejmujących się misji szkolenia swoich następców w uprawianiu sędziowskiego rzemiosła.

Sugerujemy zatem potraktowanie opracowania niczym szwedzkiego stołu. Zapraszamy do poczęstunku z dolnośląskiej karty szkoleniowych dań według gustu smaku. Byle w realizacji jednego, wspólnego celu – poprawie jakości sędziowania na każdym poziomie rozgrywkowym. Bo łączy nas piłka i łączy nas gwizdek.

ZADANIE I

Nabór i kursy dla kandydatów

1. Logistyka naboru.

W latach 2022-2025 Dolnośląskie Kolegium Sędziów przetestowało dwa rozwiązania rekrutacyjne. Pierwsze – to wspólny nabór dla całego województwa, a następnie łączne zajęcia dla zrekrutowanych kandydatów w formule online. Dopiero ostatnie zajęcia o charakterze praktycznym odbywały się rejonizacyjnie – w czterech podokręgach.

Na przełomie 2024 i 2025 roku zdecydowano o przeprowadzeniu rekrutacji i kursów niezależnie w każdym z podokręgów. Uzyskano pozytywne efekty w postaci:

- 1) zwiększenia liczby kandydatów;
- 2) umożliwienia organizacji zajęć także w formule stacjonarnej, bez utrudnień logistycznych;
- 3) dostosowanie warunków udziału do specyfiki regionu. Koszty udziału w kursie dostosowano do aktualnych potrzeb podokręgu. Poczynając od darmowego udziału w Kolegium Sędziów Jelenia Góra, po koszt 200 zł od uczestnika w Kolegium Sędziów Wrocław. Pozostawiono swobodę podokręgom w kontekście czasu trwania i obszerności kursu.

DOLNOŚLĄSKI ZWIĄZEK
PIŁKI NOŻNEJ

Narzędzia rekrutacyjne

Narzędzia rekrutacyjne:

- 1) płatne promocje w mediach społecznościowych (Facebook)
- 2) komunikaty na stronach internetowych DZPN oraz Kolegium Sędziów w Podokręgach;
- 3) platforma X – wpisy obecnych rozpoznawalnych sędziów i obserwatorów;
- 4) reklama w prasie i radio (Słowo Sportowe, Radio Wrocław, Radio Eska);
- 5) wywiady i materiały filmowe promujące nabór w kanałach komunikacyjnych DZPN, takich jak YT, FB;
- 6) spotkania z uczniami w szkołach ponadpodstawowych.

**DOLNOŚLĄSKI ZWIĄZEK
PIŁKI NOŻNEJ**

PROGRAM KURSU

W latach 2022-2024 zdecydowano się na realizację programu obejmującego 8 spotkań składających się na 24 godzin zajęć w formule online, jedno spotkanie stacjonarne (trening praktyczny na boisku) oraz egzamin końcowy.

W 2025 roku każdy podokręg samodzielnie decydował o czasie trwania i formule kursu.

Doświadczenia ostatnich lat skłaniają do konkluzji, że optymalnym rozwiązaniem jest kurs skrócony (maksymalnie cztery spotkania teoretyczne i jeden trening praktyczny). Wydłużanie kursu nie przekłada się na istotny wzrost jakości kandydatów i może być czynnikiem zniechęcającym uczestników. Kluczowym jest proces wprowadzenia kandydata w rolę sędziego.

**DOLNOŚLĄSKI ZWIĄZEK
PIŁKI NOŻNEJ**

ZADANIE II Wdrożenie

RACJONALNA OBSADA

pierwsze mecze obowiązkowo w trójce sędziowskiej z udziałem doświadczonego arbitra posiadającego zdolności pedagogiczne, optymalnie w rozgrywkach młodzieżowych

PRZYDZIELENIE MENTORA

doświadczonego sędziego odpowiedzialnego za wdrożenie kandydata

„SZCZEPIENIE STRESEM”

unikanie delegowania kandydata na mecze stanowiące tzw. „trudny teren” (kluby, drużyny z szowinistyczną publicznością lub o niskim poziomie dyscypliny zawodników)

**DOLNOŚLĄSKI ZWIĄZEK
PIŁKI NOŻNEJ**

Realizacja powyższych kroków wymaga odpowiedzialnego i świadomego, przemyślanego działania osoby odpowiedzialnej za obsadę.

Celem jest minimalizacja zjawiska licznych rezygnacji kandydatów już w trakcie lub po zakończeniu pierwszej rundy. Obecnie ponad 50% sędziów rezygnuje właśnie na początkowym etapie pełnienia roli sędziego.

ZADANIE III

Treningi teoretyczne

Diagnoza

Testy teoretyczne stanowiące nierozłączny element egzaminów sędziowskich odbywających się dwa razy w ciągu roku bardzo często hamują szybką ścieżkę awansu sędziom, którzy obiecująco prezentują się w meczach. Limity egzaminacyjne (80% poprawnych odpowiedzi jako wymóg dla sędziów ubiegających się o awans) powodują, że z gry o awans odpadają sędziowie perspektywiczni.

Należy postawić pytanie, czy wyniki testów teoretycznych przekładają się proporcjonalnie na stosowanie przepisów na boisku. Otóż nie. Testy to weryfikacja uważności, odporności na stres, nie rzadko umiejętności interpretacji i odczytania intencji autora pytań. Treść pytań najczęściej dotyczy zagadnień zdarzających się w praktyce bardzo rzadko. Egzamin teoretyczny bada poziom zrozumienia zapisów poszczególnych artykułów – w wielu miejscach zapisanych nieczytelnie, bez należytej dbałości o poprawną stylistykę.

Rozwiązania

Poziom trudności egzaminu powinien być oczywiście dostosowany do klasy rozgrywkowej i zwiększać się stopniowo. Stanem idealnym byłoby stawianie pytań oczywistych, typowych i najczęściej zdarzających się w boiskowej praktyce. Jednak egzaminowanie na poziomie okręgu musi spełniać również rolę przygotowania sędziego na poziom trudności, z którym sędzia zmierzy się po awansie do 3 ligi (TOP AMATOR C).

Komisja szkoleniowa Kolegium Sędziów Legnica, w 2019 roku, postawiła diagnozę, że problemem nie jest stosowanie przepisów w praktyce, a brak umiejętności właściwego odczytywania pytań, ich wielowątkowej analizy, poszukiwania podchwytliwości, „pułapek”.

W odpowiedzi na tak postawiony problem rozpoczęto cykl szkoleń pod nazwą „treningi teoretyczne”. W formule online (w szczególności w czasie zimowej przerwy w rozgrywkach) uczestnikom zajęć wyświetlano przez jedną minutę pytania. Sędziowie udzielali odpowiedzi we własnym zakresie bez obowiązku ich wysyłania. Następnie wspólnie omawiano pytania, wskazując prawidłową odpowiedź i zaznaczając kluczowe słowa, zdania, stanowiące trudność w udzieleniu prawidłowej odpowiedzi.

Powyższa formuła znacząco przyczyniła się do zwiększenia wskaźnika zdawalności testów, a także do zastąpienia w wielu przypadkach wiedzy bezrefleksyjnej i pamięciowej na wiedzę wynikającą ze zrozumienia sensu przepisu.

DOLNOŚLĄSKI ZWIĄZEK PIŁKI NOŻNEJ

Podobne treningi przeprowadzano również (od 2022 roku) sędziom i obserwatorom szczebla centralnego przed zgrupowaniami szkoleniowo – egzaminacyjnymi PZPN.

Idea treningów teoretycznych została podjęta w Kolegium Sędziów Legnica przez grupy sędziów i obserwatorów stając się nieformalnymi grupami szkoleniowymi. Sędzia TOP AMATOR C Kajetan Kasprzyk oraz obserwator Krystian Majchrowicz zaprosili do swojej grupy najbardziej perspektywicznych sędziów z podokręgu i od sierpnia 2024 roku z częstotliwością raz w tygodniu łączą się online celem wspólnej nauki przepisów gry, a także analizy klipów wideo.

Uczestnik tej grupy – sędzia IV ligi – Aleks Paluch – zainspirowany tymi działaniami, stworzył z kolej swoją grupę zapraszając sędziów z jeszcze niższych klas rozgrywkowych. Należy się spodziewać, że w przyszłości będą powstawać kolejne grupy, co przełoży się na znaczące zwiększenie zdolności w obszarze zdawania testów teoretycznych.

Od momentu powstania grupy żaden z jej członków nie osiągnął wyniku egzaminacyjnego poniżej 80% poprawnych odpowiedzi podczas egzaminów.

ZADANIE IV

System mentorski

System mentorski, funkcjonujący w Dolnośląskim Kolegium Sędziów od ponad dekady, można opisać najkrócej jako program współpracy obserwatora z podopiecznym – sędzią, polegający na przeprowadzaniu dodatkowych obserwacji stadionowych. W zdecydowanej większości przypadków współpraca ograniczała się do kształtowania warsztatu sędziowskiego ucznia.

Od 2022 roku rozpoczęto proces reformy systemu. Pierwszym krokiem była selekcja mentorów i zaangażowanie do projektu osób posiadających zdolności coachingowe. Celem było rozszerzenie obszarów współpracy także o aspekty poza boiskowe, w szczególności: przygotowania motorycznego, umiejętności sporządzenia samooceny, diagnozowania obszarów do doskonalenia, także w zakresie kompetencji miękkich.

Realizacja tego zadania to długotrwały proces, obejmujący także organizację szkoleń dedykowanych dla obserwatorów / mentorów zwiększających ich poziom kompetencji. Trafionym pomysłem było zaangażowanie jako mentorów ciągle aktywnych sędziów, którzy mają zdecydowanie większą łatwość zbudowania swobodnej relacji z podopiecznym.

Niewątpliwą zachętą do podjęcia roli mentora jest minimalizacja formalizmu i odejście od szczegółowych raportów, dzienników mentorskich, analiz w formie pisemnej. Kluczowy dla efektów współpracy jest kontakt osobisty, rozmowy, wspólne analizy, dzielenie się doświadczeniem.

DOLNOŚLĄSKI ZWIĄZEK PIŁKI NOŻNEJ

W 2023 roku Dolnośląskie Kolegium Sędziów wdrożyło dodatkowy program spotkań szkoleniowych w grupie mentorów i ich podopiecznych, podczas których wspólnie analizowano klipy wideo sędziów objętych programem. Aby to było możliwe, uczestników programu zobowiązano do organizacji nagrania niektórych swoich występów, także na poziomie klasy A czy klasy O. W tym celu, dla każdego podokręgu zakupiono dedykowane dla sędziów kamery. Do regulaminu rozgrywek wpisano obowiązek Klubu zapewnienia operatora w meczach, na których zespół sędziowski pojawił się z kamerą.

Realizacja programu spotkań w grupie ujawniła też przy okazji zagrożenia w prawidłowym funkcjonowaniu systemu. Prawdopodobna jest sytuacja, w której mentorzy ograniczą się wyłącznie do wyjazdów na obserwacje stadionowe, a analizę klipów pozostawią szkoleniowcom Dolnośląskiego KS.

MIĘDZYWOJEWÓDZKI „CORE”

Kwintesencją programu mentorskiego są powołania dla najbardziej wyróżniających się uczestników programu do udziału w Międzywojewódzkim Programie CORE, odbywającym się w Jarocinie, we współpracy z Wielkopolskim i Lubuskim Kolegium Sędziów. W 2025 roku zorganizowana zostanie już trzecia edycja tego projektu, gdzie uczestnicy (sędziowie klas okręgowych i czwartej ligi) po raz pierwszy mają okazję do spotkań szkoleniowych z prelegentami z najwyższego poziomu rozgrywkowego (sędziowie i obserwatorzy ekstraklasy).

Projekt Mental Bootcamp

Październik 2024 roku. Przedstawiciele Kolegium Sędziów Legnica - dwóch mentorów i czterech perspektywicznych sędziów wyjechali na 3 dni w Bieszczady. Surowe warunki pobytu, intensywne wędrówki po górach (w tym nocne), ale przede wszystkim praca mentalna. Rozmowy o emocjach, trudnościach i sposobach radzenia sobie z nimi, o sztuce stawiania celów i o wadze uporu w realizacji założeń. To tylko niektóre z poruszonych podczas wyjazdu zagadnień. Ale kluczowy aspekt to skrócenie dystansu mentorów i podopiecznych, zbudowanie atmosfery zaufania i swobody w wymianie myśli. Projekt spełnił podstawowe zadanie. Aby mentor / coach mógł stawiać trafne diagnozy i docelowo poprawiać jakość wykonania, podopieczny musi zaufać nauczycielowi i czuć komfort w otwartym, szczerym dzieleniu się swoimi emocjami.

Realizacja takich projektów wymaga oczywiście przemyślanego planu, chęci obu stron, a także kontynuacji relacji także po powrocie z wyprawy. Jeśli mentorzy dysponują ponadto wiedzą z obszaru treningu mentalnego to efekty rozwojowe u podopiecznych są kolosalne.

ZADANIE V

Ramowy program szkoleń

Na standardowy system szkolenia w Dolnośląskim Kolegium Sędziów składają się przede wszystkim:

- 1) szkolenia w formule online przed każdą rundą rozgrywkową z tematyki omawianej przez Centralną Komisję Szkoleniową podczas zgrupowań szczebla centralnego;
- 2) zimowe zgrupowanie szkoleniowe. Z reguły – do 2024 roku realizowane były przede wszystkim w oparciu o tematykę typowo boiskową i główny nacisk kładziono na analizy klipów boiskowych, zarówno UEFA jak i PZPN, ale także na bazie klipów z rozgrywek szczebla wojewódzkiego.

**DOLNOŚLĄSKI ZWIĄZEK
PIŁKI NOŻNEJ**

ZMIANA PODEJŚCIA

Z początkiem 2025 roku zmieniono podejście do realizowanej tematyki. Uznano, że liczba szkoleń opartych na boiskowych klipach jest stanowczo wystarczająca, a wręcz istnieje zagrożenie, że przesyt w bodźcowaniu sędziów niezliczoną liczbą materiałów wideo, w których najczęściej podkreśla się postawy niepożądane (zamiast utrwalać nawyki działań optymalnych) może przynosić skutki odwrotne do zamierzonych.

Głównym oczekiwaniem świata futbolu w stosunku do sędziów jest rozstrzygnięcie sprawiedliwe, konsekwentne oraz zdecydowane. W dobie VAR mniejsze znaczenie będą mieć błędne rozstrzygnięcia z boiska, które naprawi sędzia wideo, a będzie rosło znaczenie umiejętności zarządzania widowiskiem i sterowania poziomem emocji.

Technologiczne zmiany wdzierające się w świat futbolu, coraz większa świadomość i znajomość przepisów gry wśród trenerów, zawodników i kibiców, wymuszają na sędziach konieczność intensywnego rozwijania przez arbitry kompetencji w obszarach takich jak zarządzanie i komunikacja, panowanie nad stresem, kontrola emocji, wystąpienia publiczne, a także znajomość języka angielskiego.

DOLNOŚLĄSKI ZWIĄZEK PIŁKI NOŻNEJ

Podjęto zatem decyzję o zmianie podejścia i poszerzeniu zakresu o kompetencje niezwiązane bezpośrednio z pracą sędziego w trakcie meczu, a niezbędne dla prawidłowego i zrównoważonego rozwoju arbitra. Stąd wypełnienie zgrupowania szkoleniami:

- a) profesjonalna dieta w sporcie – zasady prawidłowego odżywiania i suplementacji,
- b) podstawy psychomotoryki jako elementu treningu mentalnego,
- c) równowaga psychiczna w życiu w sporcie i poza nim – autorski temat zrealizowany przez Marka Plawgo, byłego wybitnego reprezentanta Polski w lekkiej atletyce,
- d) trening motoryczny – przygotowanie biegowe sędziego.

Analizy klipów IV ligi i klas niższych

Trzy razy w ciągu rundy sędziowie 4 ligi, obserwatorzy, mentorzy oraz ich podopieczni, uczestniczą w analizach klipów, z rozgrywek czwartej ligi oraz klas niższych. Materiał jest starannie wyselekcjonowany, a w omawianiu boiskowych zdarzeń czynnie biorą udział uczestnicy szkolenia. Wnioski i rekomendacje stanowią istotne narzędzie utrwalające umiejętności posługiwania się kryteriami zgodnymi z przepisami gry, jak również zapewniają jednoznaczny przekaz co do oczekiwań wobec sędziów. W związku z systematycznie rosnącą rolą asystentów, jako członków zespołu sędziowskiego, grupę szkoleniową poszerzono także o regularnie delegowanych na zawody 4 ligi asystentów.

Od 2025 roku wdrożono nowe rozwiązania technologiczne. Dzięki współpracy z firmą Players for Players uzyskano dostęp do nagrań z meczów z kilku kamer, a dzięki zastosowaniu nowoczesnej aplikacji rozpoczęto analizy decyzji sędziowskich z możliwością używania danych, między innymi takich jak:

- 1) pomiaru odległości sędziego od ocenianej sytuacji;
- 2) badania kierunku i tempa poruszania się sędziego;
- 3) wyrysowania linii spalonego;
- 4) docelowo – pomiaru przebytego dystansu i prędkości poruszania się arbitra.

**DOLNOŚLĄSKI ZWIĄZEK
PIŁKI NOŻNEJ**

ZADANIE VI

Samooocena

W Dolnośląskim Kolegium Sędziów każdy sędzia czwartej ligi ma obowiązek wykonywać samooceny z każdego występu. Jest to możliwe dzięki konsekwentnej polityce władz DZPN w obszarze stawiania wymagań klubom i egzekwowania obowiązku nagrywania każdego meczu.

Samoooceny sędziów są regularnie poddawane analizie. Od rundy wiosennej 2025 roku poszerzono skład zespołu dokonującego analiz, aby zapewnić szybką i dogłębną informację zwrotną w odniesieniu do rozstrzygnięć budzących wątpliwości.

Wymóg sporządzania samoocen poszerzono również o sędziów objętych systemem mentorskim. To element stanowiący ich przygotowanie do profesjonalnego stosowania tego narzędzia samokształcenia w przyszłości, na wyższym poziomie rozgrywkowym.

Największy nacisk w samoocenach powinien być kładziony na krytyczną analizę decyzji oraz ich genezę, ale również na wskazywanie atutów arbitra. Warto rozważyć, czy samoocena, której przygotowanie zajmuje więcej niż 4 godziny, nadal ma cokolwiek wspólnego z analizą występu zmierzającą do pozytywnych efektów. Absolutnie kluczowe wydaje się skupienie na priorytetach i dostosowaniu obszerności dokumentu do aktualnego poziomu zaawansowania sędziego.

DOLNOŚLĄSKI ZWIĄZEK PIŁKI NOŻNEJ

Efektom analizy występu arbitra powinno być zindywidualizowanie narzędzi szkoleniowych, adekwatnie do zdiagnozowanych potrzeb. W myśl słynnego przysłowia, że głupotą jest niezmiennie robić w kółko to samo i oczekiwać innych rezultatów.

Kluczem jest zatem prawidłowa diagnoza. Błędem jest wciskanie wszystkich stóp w obuwie tego samego rozmiaru.

„Gdy świeci słońce – złóż parasol”

**DOLNOŚLĄSKI ZWIĄZEK
PIŁKI NOŻNEJ**

ZADANIE VII

Obserwacje stadionowe

Większość obserwacji stadionowych w czwartej lidze realizowana jest sędziom perspektywnym, mającym realne szanse na awans do wyższej klasy rozgrywkowej. Ale także Ci najbardziej doświadczeni podlegają egzaminom praktycznym co najmniej 4 razy w ciągu sezonu. Od 2022 roku rozpoczął się intensywny proces selekcji obserwatorów. Ich liczba zmniejszyła się o połowę (z 14 do 7). Kluczowym kryterium doboru zespołu były umiejętności diagnozowania przyczyn popełnianych błędów, znajomość przepisów gry i swoboda w budowaniu kontaktu z arbitrami. Wpływ na dobór kadry obserwatorów mieli też sami sędziowie, którzy corocznie, w anonimowych ankietach, dzielą się z Zarządem Dolnośląskiego Kolegium Sędziów swoimi opiniami na temat tego, jaką wartość szkoleniową mają dla nich spotkania z obserwatorami.

Obserwatorzy są oczywiście również stałymi uczestnikami wszystkich szkoleń organizowanych przez Kolegium, a ponadto uczestniczą w szkoleniach dedykowanych tylko dla nich, także w ramach współpracy z Akademią Obserwatorów KS PZPN, którą koordynuje Konrad Sapela.

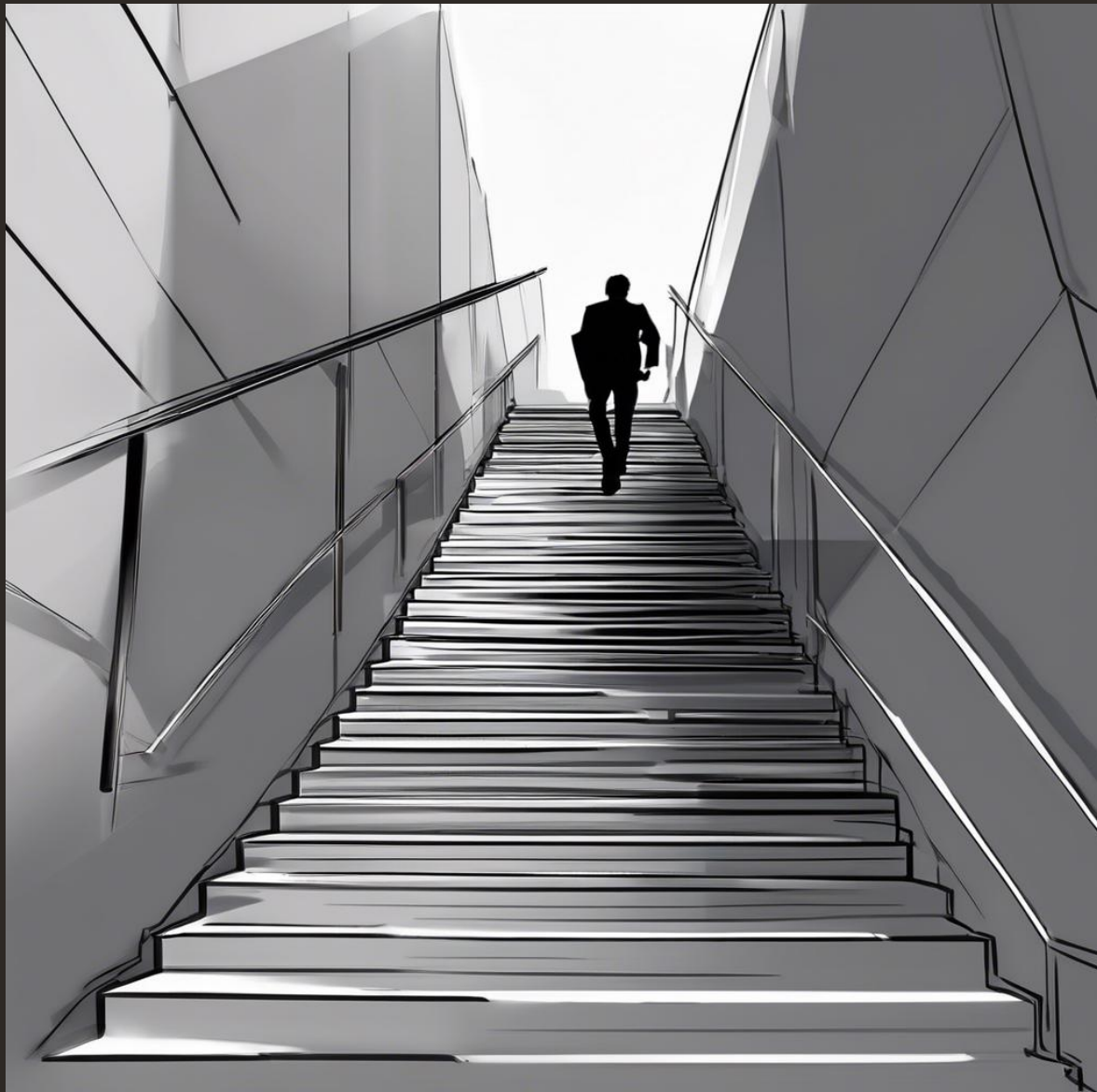
Od 2024 roku coraz liczniejsze są również obserwacje telewizyjne w 4 lidze, głównie poświęcone arbitrom ubiegającym się o awans do TOP AMATOR C. Program jest rozwojowy, a liczba obserwacji telewizyjnych systematycznie się zwiększa. Nie byłoby to możliwe bez znaczącej poprawy jakości nagrywanych meczów przez 4 ligowe kluby.

**DOLNOŚLĄSKI ZWIĄZEK
PIŁKI NOŻNEJ**

ZADANIE VIII

Szybka ścieżka awansu

W sezonie 2019-2020 w Kolegium Sędziów Legnica zapoczątkowano systemowe wdrożenie szybkiej ścieżki awansu. Sędziowie wyróżniający się w rundzie jesiennej w danej klasie rozgrywkowej, otrzymywali delegacje na test mecz w wyższej lidze najpóźniej na początku kolejnej rundy. W ciągu kilku lat corocznie kilku perspektywicznych arbitrow pokonywało dwa szczeble rozgrywkowe w jeden rok. Efekty programu okazały się wyjątkowo obiecujące.

W roku 2023 do czwartej ligi awansowało dwóch arbitrow niemających ukończonego 19 roku życia. Po jednym sezonie w 4 lidze uzyskali awans na poziom szczebla centralnego. Ale z szybkiej ścieżki awansu korzystali też sędziowie znacznie bardziej zaawansowani wiekowo.

Kluczem do podjęcia odpowiedzialnej decyzji o przyspieszonych awansach było dogłębne rozpoznanie umiejętności kandydata, możliwe dzięki realizacji idei 3xS:

SKAUTING – SZKOLENIE – SELEKCJA

Nie ma przypadku również w tym, że każdy z kandydatów objętych awansem uczestniczył wcześniej w programie mentorskim.

**DOLNOŚLĄSKI ZWIĄZEK
PIŁKI NOŻNEJ**

ZADANIE IX

Program „Debiuty”

W 2023 roku na poziomie 4 ligi dolnośląskiej zdecydowano się na uruchomienie projektu „Debiuty”. Sędziowie, będący faworytami do awansu, w końcowej fazie sezonu otrzymywali szansę na debiut w 4 lidze, będąc jeszcze sędziami klasy O.

Przed rundą wiosenną sezonu 2024-2025 program rozszerzono poprzez nominację szóstki sędziów (w tym jednej sędzi) do prowadzenia tzw. test meczów, zarówno w 4 lidze jak i w rozgrywkach Centralnej Ligi Juniorów U 17. Wszystkie debiuty, a także test mecze, obowiązkowo wiążą się z przeprowadzeniem obserwacji stadionowej, jednakże z naciskiem na mentorskie, szkoleniowe podejście do występu arbitrów.

Ponownie, identycznie jak na pierwszym etapie wdrożenia sędziego kandydata, tak i tutaj, ogromne znaczenie ma wyposażenie debiutanta w koło ratunkowe. Dobór meczu o umiarkowanej stawce, wsparcie doświadczonego zespołu sędziowskiego i obecność mentora, z pewnością ułatwią wejście sędziego w nowe środowisko.

**DOLNOŚLĄSKI ZWIĄZEK
PIŁKI NOŻNEJ**

ZADANIE X

Program „Techniczny na 4 lidze”

Równie ważne, przed oficjalnym debiutem na poziomie 4 ligi będzie osvajanie arbitra z wyzwaniami wyższej ligi. Dlatego tak ważne jest, by arbiter występował wcześniej na wyższym poziomie rozgrywkowym w roli sędziego asystenta.

W 2024 roku Dolnośląskie Kolegium Sędziów, także w tym celu, wdrożyło program „Techniczny na 4 lidze”. To doskonała okazja, by oswoić perspektywicznego sędziego klasy O z atmosferą i wyzwaniami najwyższej z lig na poziomie wojewódzkim.

**DOLNOŚLĄSKI ZWIĄZEK
PIŁKI NOŻNEJ**

ZADANIE XI

Regionalny zimowy „CORE”

Kolegium Sędziów Legnica, zainspirowane przykładem centralnego programu Core Polska, realizowanego przez Centralną Komisję Szkoleniową KS PZPN, w 2021 roku zainaugurowało własny program szkoleniowy pod nazwą „Regional CORE”.

W drodze selekcji wyłoniono grupę bardzo młodych, dobrze zapowiadających się 9 sędziów z klas A i O. W zimowej przerwie, delegowano ich do prowadzenia zawodów towarzyskich rozgrywanych na obiektach Akademii Zagłębia Lubin oraz Górnika Polkowice. Arbitrzy, na co dzień prowadzący zawody w najniższych z lig, stawali przed zadaniem prowadzenia meczów drużyn szczebla centralnego (trzecioligowe rezerwy Zagłębia Lubin, Górnik Polkowice, Drużyny Centralnej Ligi Juniorów U 19) oraz drużyn rywalizujących na co dzień na poziomie 4 ligi. Dla sędziów ogromne wyzwanie i przeżycie, a dla Instruktorów bardzo wartościowy materiał analityczny z meczów na wysokim poziomie sportowym.

W każdym z meczów obecny był wybrany wcześniej Instruktor Szkolenia. Każdy mecz był nagrywany. Każdy uczestnik programu przygotowywał klipy wybrane przez niego samego jak i zasugerowane przez Instruktora, a szczegółowa analiza występów następowała już w grupie wszystkich uczestników programu (sędziów i Instruktorów). Każdemu z meczów poświęcano jedną godzinę analizy.

Efekty programu były tak obiecujące, że zorganizowano kolejną edycję zimą sezonu 2024-2025 z całkowicie nową grupą młodych arbitrow.

Absolwenci pierwszej edycji, wówczas sędziowie klasy A, dziś reprezentują KS Legnica na poziomie 3 ligi (Kajetan Kasprzyk, Amadeusz Opaliński). Niemal każdy z sędziów objętych programem, na przestrzeni dwóch sezonów osiągnął poziom 4 ligi (Aleks Paluch, Dawid Wolan). Uczestnicy tegorocznego programu (Jakub Chowaniec, Oskar Cierlik) – obaj 19 latkowie, już wiosną 2025 roku po raz pierwszy wybiegli na boiska w roli sędziów głównych 4 ligi.

ZADANIE XII

Interwencja - wsparcie

Organizacja, jaką jest Kolegium Sędziów, mimo że opiera się głównie na pracy społecznej, musi korzystać z wzorców utożsamianych z profesjonalnymi przedsiębiorstwami. Budowanie tożsamości i poczucia przynależności, jasnej strategii działania w zgodzie z ambitną misją, stanowią ogromne wyzwanie, które trzeba podjąć.

Jednym z kroków, którego nie wolno pominąć w tym procesie jest wytworzenie atmosfery wsparcia i gotowości do udzielenia pomocy. Sędziowanie piłki nożnej i wyzwania z tym związane, zawsze wiązać się będą z działaniem pod wpływem silnych emocji. Porażki i konieczność zmierzenia się z oceną zewnętrznego środowiska, będą nam towarzyszyć regularnie.

Rolą osób zarządzających Kolegium, ale też instruktorów szkolenia, mentorów oraz samych sędziów jest wyciąganie pomocnej dłoni tym z nas, którzy w danym momencie są w kryzysie. Kluczem będzie tu rzetelna ocena własnych zasobów. Jeśli ich brakuje, pomocne będą choćby wskazówki, by w trudnych momentach korzystać z pomocy specjalistów. Sugestia skorzystania z porady psychologa czy dietetyka, w Polsce ciągle bywa traktowana jak kara lub stygmatyzacja. W tym samym czasie, w profesjonalnych sztabach szkoleniowych wielu dyscyplin, specjaliści tych dziedzin są częścią zespołu. Nie wolno też zapomnieć o wsparciu w obszarze prawnym, gdy prawa i wolności sędziego zostały naruszone.

Innym narzędziem, które z pewnością budzi u sędziów wyłącznie złe skojarzenia, jest stosowanie popularnej w slangu sędziowskim „zamrażarki”. Niestety ta kojarzona jest z karą będącą konsekwencją błędu. A powinna być rozumiana jako pomoc sędziemu w powrocie do równowagi i oczekiwanej formy, ale w bezpieczniejszym środowisku, w sprzyjających warunkach i w dogodnym momencie.

W Polsce dominuje kultura braku akceptacji błędów. Wzorcem powinny stać się modele, które prowadzą do rozwoju poprzez proces. Zadaniem władz organizacji jest ten proces tworzyć, nadzorować i korygować, będąc niczym latarnia na wzburzonych falach oceanu, dla marynarza, który szuka powrotu na ląd.

**DOLNOŚLĄSKI ZWIĄZEK
PIŁKI NOŻNEJ**

PODSUMOWANIE

Standardy szkolenia sędziego, od kandydata, po arbitra trzeciej ligi, to zbiór narzędzi zweryfikowanych w praktyce w latach 2019 – 2025. W niniejszym opracowaniu wskazano na te metody, których skuteczność oceniono najwyżej i które z pewnością będą kontynuowane, ulepszone i dostosowywane do wymagań współczesności. Oczywiście istnieją też inne, także testowane na Dolnym Śląsku. Wystarczy choćby wspomnieć o idei wspólnego oglądania meczu przez sędziów i Instruktorów szkolenia, a następnie wspólne omawianie występu zespołu sędziowskiego. Innym narzędziem stosowanym w Kolegium Sędziów Legnica było też opracowywanie przez Instruktora szkolenia indywidualnych podsumowań rundy, na bazie raportów obserwatorów. Sędziom proponowano również stosowanie tzw. osi czasu, na której zamieszczają minuty kluczowych i błędnych decyzji, by zbadać korelację pomiędzy fazą meczu a poziomem koncentracji arbitra. Równie istotne jest prowadzenie badań statystycznych w zakresie najczęściej popełnianych poważnych błędów, by dobierać tematykę szkoleniową do aktualnych wyzwań. Katalog pomysłów doskonalących warsztat sędziego z całą pewnością nie jest zamknięty. Jako zespół redakcyjny jesteśmy przekonani, że niniejsze opracowanie to wydanie pierwsze, z pewnością nie ostatnie.

Jeśli chciałbyś / chciałybyś podzielić się swoimi doświadczeniami w tym obszarze – zapraszamy do kontaktu.

Adres email: marek.kotlarz@dolnoslaskizpn.pl

**DOLNOŚLĄSKI ZWIĄZEK
PIŁKI NOŻNEJ**

ŚLEDŹ NAS

**DOLNOŚLĄSKI ZWIĄZEK
PIŁKI NOŻNEJ**

Opracował: Marek Kotlarz – Przewodniczący Dolnośląskiego Kolegium Sędziów

we współpracy z zespołem redakcyjnym:

**Marek Opaliński - Wiceprzewodniczący Dolnośląskiego Kolegium Sędziów, Szef Komisji Szkoleniowej
Krystian Majchrowicz - Obserwator DZPN, Mentor.**

WYDAWNICTWO:

DOLNOŚLĄSKI ZWIĄZEK PIŁKI NOŻNEJ

